



Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup 2024-imi TB pillugu allakkiaa

01-11-2025, nlsk

Imarisai

Eqikkaaneq	2
Tunuliaqutaasoq	4
Siunertaq	5
Paasisat	6
Nappaatip atugaanera	8
Suaaassuseq ukiullu	9
2015-imiit 2024-imut TB-ip ineriartornera	10
TB-mik tunillatsinneq	12
Isummorsorneq	13
Nappaammik suussusersiniaaneq	13
Nappaatip atugaanera	13
Suaaassuseq ukiullu	14
TB-ip ineriartornera	15
TB-mik tunillatsinneq	16
Najoqqutarisat	17

Eqikkaaneq

Sakiilluut (TB) nunatsinni suli atugaaqisoq, nappaataavoq tuniluuttoq bakteeramik Mycobacterium Tuberculosis-imik patsiseqartoq. Puatsigut puaallu avataanni timip pisataani allani TB-mik nappaateqalersoqarsinnaavoq. Nunatsinni nappaammik suussusersiniaaneq, misissueriaaseq NAAT (Nucleic Acid Amplification Test), tappiorannartumik suussuserseriaaseq PCR (Polymerase Chain Reaction) aamma/imal. Danmarkimi Statens Seruminstitut-imi aamma/imal. nalinginnaasumik misissuinermi paasisat tungavigalugit, ingerlanneqarpoq.

Nappaat eqqortumik nakorsaanikkut ajorunnaarsinneqarsinnaavoq. Ukkassassaq tassaavoq nappaatip suussusersineqarnissaa nunatsinnilu nappaatip tuniluunnerata nakkutiginnissaa. TB-mik nappaateqalernissamut immikkut aarlerinartorsiortut tassaaput meeqqat, utoqqaat, inuttut atukkatigut sanngiiffeqartut kiisalu timip allagisaminut qisuariarnissaraluanik naqisimanittunik nakorsaateqartut.

2024-imi **63-it** TB-mik nappaateqartut paasineqarpoq. Taakkunannga **53-it nappaateqalerlaajupput qulillu nangeqqittuullutik**. TB-mik nappaateqartut paasineqarlaanit 53-iniit taakkunannga **44-it sakiilluummik nappaateqarput, arfinillit puaat avataanni timip pisataani allani TB mik nappaateqarput, pingasullu** sakiilluutit saniatigut timip pisataani allani TB-mik aamma nappaateqarput.

TB-mik nappaatilinnit 63-iniit 58-it Nuummi misissueriaaseq NAA atorlugu aamma/imal. PCR imal. Danmarkimi SSI-mi tappiorannartut suuneri paasinarlugit misissuinnikkut, nappaataat suussusersineqarpoq. **Tallimani** nappaatip ersiutai, napparsimasup naappaataata oqaluttuassartaa puaallu qinguartarlugit assilineqarnerisigut, nappaat suussusersineqarpoq.

2024-imi nuna tamakkerlugu **innuttaasut 100.000-iuppata 109-it TB-mik nappaateqarput**. Peqqinnissaqarfik **Kujataani** TB-mik nappaateqartut amerlanerungaatsiarlutik **innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaateqartut 197-iupput, Peqqinnissaqarfik Sermersuumi** ikinnerpaallutik **innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaateqartut 86-iupput**.

TB-mik nappaateqartuni amerlanerpaat **25-iniit 44-inut ukiulinni** aamma **55-iniit 64-inut ukiulinni** nappaataat suussusersineqarpoq. **63-iniit 35-it (55 %-it missaat) angutaapput**. Tamanna suaassutsimut ukiunullu tungatillugu nunani allani paasissutissanut naapertuuppoq. Nappaatip siaruaanerata ukioqatigiiaani assigiinngitsuni suaassutsillu akornanni assigiinngissuteqarnera, pissusilersuutit inoqatinullu attaveqarnerup assigiinngissuteqarnerannik nassuiarneqarsinnaavoq.

TB-ip bakteeriaanik tunillatsittut 5-10 %-iinnaat TB-mik nappaateqalersarput. TB ukiuni arlalinni uninngasinnaavoq, inuunerulli ilaani nappaarsimassutaalersinnaalluni. 2024-imi **inuit 34-it** nappatsaalinarlugit nakorsarneqarput. Taakkunannga **aqqaanillit** tunillatsissimanermut misissortinnerminni nassaarfiullutik (aaversinnikkut TB-ip tappiorannartoqarnermut

misissueriaaseq IGRA), **22-it** tunillatsissimasumut **qanittumik attaveqartuullutik ataaserlu TB-**
mut akiuussutissamik annertuallaamik kapineqarsimaneq pissutigalugu nakorsarneqarluni.

Tunuliaqutaasoq

Sakiilluut (TB) tassaavoq nappaat tuniluuttoq bakterissamik Mycobacterium Tuberculosis patsiseqartoq. TB puanniikkajunneruvoq (sakiilluut), timilli pisataani allaniissinnaallunissaq (1; 2).

Sakiilluulli kisimi, kuseriarnerit puanneersut aqqutigalugit, inummiit inummut tuniluussinnaavoq. TB nakorsarneqanngitsoq toqussutaasinnaavoq, ullumikkulli nakorsaaneq ima kinguneqarluartigaaq, ikittuinnarnit toqussutaasarluni. Akiuussutissiisarneq TB-mut pitsaaliuutaanersoq qularnaavinneqanngilaq, meeqqanili navianaatilinnik kingunerluuteqarsinnaanermik- soorlu qaratsap ameraasaagut aseruuttoormik TB-llu puanniit timip ilaanut allamut siaruaanissaanik annikilliisitsisarnera ilimanarluni (1; 2).

TB-mik tuniluuttumik nappaateqarnermut ersiutit tassaapput kissarneqarneq imal. unnuami kiammik anisisarneq, sanigorneq, quersorneq sakissakkullu ippiorneq. PCR atorlugu aamma/imal. TB-p tappiorannartui qinngullugit amerliartortillugillu nappaat suussusersineqartarpoq. Qaqtigorsuaq TB-p tappiorannartua nassaarineqanngitsooraangat, ersiutit nalinginnaasut, nappaatip oqaluttuassartaa qinnguartaallunilu assiliani ilisarnaatit tunngavigalugit, nappaat suussusersineqartariaqartarpoq (1; 2).

Minnerpaamik qaammatini arfinilinni TB-mut nakorsaatit- soorlu Isoniazid, Rifampicin, Pyrazinamid kiisalu Ethambutol akuleriissillugit nakorsaasoqartarpoq. Toqussutaannginnissaa, TB-p tappiorannartuerunneragut peqqissinissaa, tuniluutitsinaveersaarnissaa kiisalu tappiorannartup antibiotikamut akiuussinnaanngorsinnaaneranik akornusiinissaa, nakorsaanermi anguniagaavoq (1; 2).

Meeqqat TB-mik nappaateqarlarsinnaanermut qaninnerupput. Aarlerinartorsiortitsisut allat tassaapput HIV imal. nakorsaatit atorlugit timip allagisaminut qisuariartarneranik naqisimanninneq alla, inuttullu atukkat- soorlu piitsuussuseq, inoqtigiit amerlavallaarnerat, peqqinnartunik nerisannginneq, angerlarsimaffeqannginneq, imigassamik imal. ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarneq. Naartuneq TB-p uninngasup nappaateqalersitsinissaata aarlerinaataanik annertusititsisarmat, naartusut immikkut maluginiartariaqarput (1; 2).

TB-p tuniluunnissaanut aalajangiisuusut tassaapput inoqtigiit amerlassusaat eqqiluisaarnerullu nalinginnaasumik pitsaassusaa. Inissanik sanaartortoqaraluaq eqqiluisaarnerlu pitsaaneruleraluaq, nunatsinni nappaat atugaangaatsiarmat, sumiiffinni- pingaartumik inigisani inunnit amerlasuunit najugaqarfiusuni nappaalasoqalersarpoq(1; 2).

Piffissami qaninnermi nunatsinni nappaat nungutinneqarsinnaarpasinnigimmat, nappaatip suussusersineqarnissaa tuniluunnerullu- taamaalillunilu nunatsinni nappaatip nakkutigineqarnissaa pingaaruteqarpasippoq (3).

Nunatsinni TB-mik nappaateqarsinnaasunik paasiniaaneq, nakorsaaneq pitsaaliuinerlu Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsaatinik nakorsartittunut qitiusumik immikkoortumi TB-mik nappaatilinnut immikkut nakorsartitsivimmit isumagineqarpoq.

Siunertaq

2024-imi nunatsinni TB-ip atugaaneraniq tunillatsittunillu ataatsimut isiginnilersitsisinaanissaq, kiisalu ukiut qulit ingerlanerini nappaatip atugaaneraniq malittarinninnissaq, matuminnga nalunaarusiornermi siunertaavoq. Nalunaarusiaq paasissutissanik napparsimasut pillugit qarasaasiakkut nalunaarsuiffimmit Cosmic -imit pissarsianik Danmarkimilu Statens Serum Institut-imi (SSI) misissuinerit inernerinik tungaveqarpoq.

Paasisat

TB-mik nappaateqartut 2023- sioqqullugu nappaataat suussusersisat, nakorsarneqarnerallu naammattumik malittarineqarsimangitsoq nakorsartereerner milu tappiorannartunik misissueriaaseq PCR atorlugu misissuiner mi nassaarfiunngitsut, ukioq taanna nappaatip suussusersineqarfiani naatsorsueqqissaarnermi kisitsisinut ilanngunneqarput. Siornatigut TB-mik tunillatsissimasut akornatigulli peqqissisutut nalunaarutigineqartut, naatsorsueqqissaarnermi kisitsisinut nangeqqittutut ilanngunneqarput.

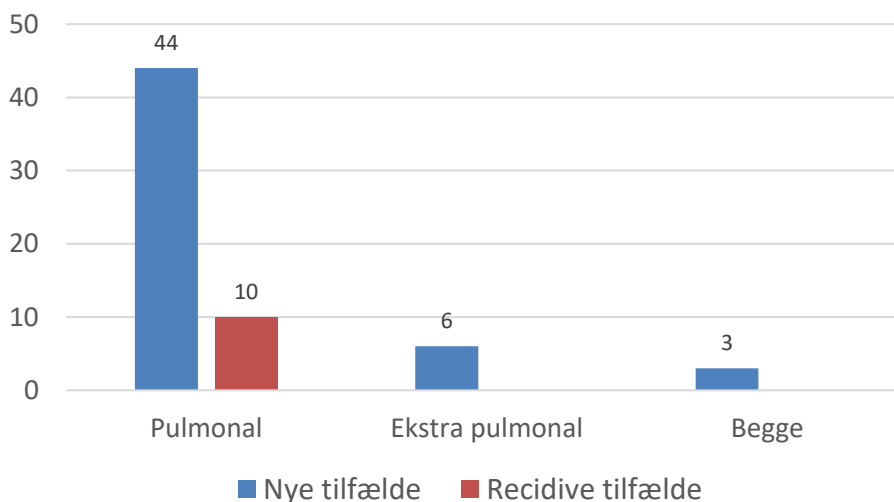
2024-imi **inuit katillugit 63-it** nappaataat TB suussusersineqarpoq. Taakkunannga **53-it paasineqarlaajupput qulillu nangillutik TB-mik nappaateqaqqilerlutik.**

Paasineqarlaanit 53-init:

- **44-it** puammikkut TB-mik nappaateqarput (sakiiallupput),
- **Puaat avataagut TB-mik nappaateqartut arfiniliupput,**
- **Pingasut** puammikkut puaallu avataagut TB-mik nappaateqarput.

Nappammik nangittut tamarmik **sakiiallupput.**

2024-imi TB-imik nappaataasartut
agguataarneqarnera



2024-imi nunatsinni inuit 63-it TB-mik nappaateqalerlaatat nalunaarneqarput, taakkunannga qulit (16 %) siornatigut TB-mik nappaateqareersimapput. Nappaateqalerlaanit 53-init 44-it (83 %) puammikkut TB-mik nappaateqarput (sakiiallupput), arfinillillu (11 %) puaat avataaanni TB-mik nappaateqarlutik. Taakku saniatigut pingasut (6 %) sakiiallullutillu puaat avataanni allami TB-mik nappaateqarput. Nappaammik TB-mik nangittut tamarmik sakiiallupput.

Misissueriaaseq NAA, TB-ip tappiorannartuata pinngoqqaataanik paasiniaasarneq, nunatsinni atornegalerpoq. Tamatuma saniatigut qiseq puanneersoq Danmarkimi SSI-mut nassiunneqartarpoq tassanilu tappiorannartut suuneri qinngullugit kiisalu tappiorannartumik suussuserseriaaseq (PCR) atorlugu paasiniaarneqartarput.

Ilaatigut nappaatip ersiutai, nappaatip oqaluttuassartaa qinnguartaalluni assilinerisigut (sakissat qinnguartaarlugit assilinerisigut) TB aamma suussusersineqarsinnaasarpoq

Nunatsinni NAA-atorlugu misissuinikkut aamma/imal. qinngullugit tappiorannartut suuneri paasiniaarlugit misissuinikkut Danmarkimilu SSI-mi tappiorannartunillu suussuserseriaaseq (PCR) atorlugit TB-suussusersisaq, tabelimi tulluuttumi takutinneqarput.

Tabeli 1: Nappammik suussuserseriaaseq – Statens Serum Institutimi (SSI) tappiorannartunik suussuserseriaaseq (PCR) imal. Nuummi misissueriaaseq NAA

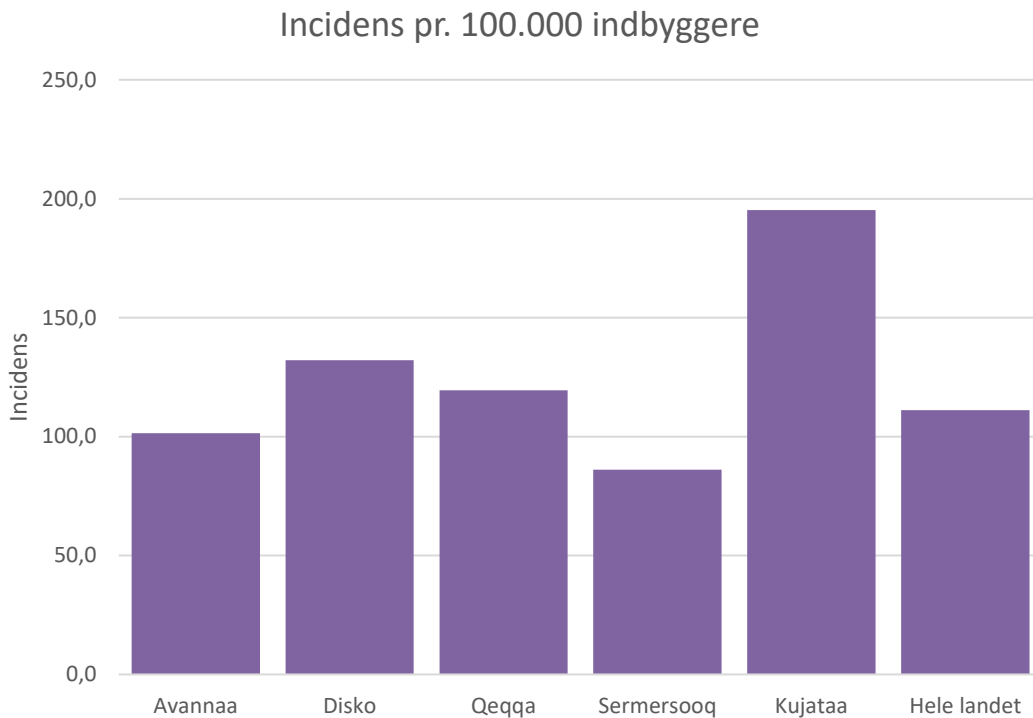
SSI / Nuuk	Nassaarfiusut	Nassaarfiunngitsut	Misissorneqanngitsut	Katillugit
Nassaarfiusut	22	7	1	30
Nassaarfiunngitsut	27	4	1	32
Misissorneqanngitsut	1	0	0	1
Katillugit	50	11	2	63

Tabeli 1: Inuit Nuummi misissueriaaseq NAA atorlugu misissuinikkut TB-mik nappaateqartutut paasineqartut 50-iupput. Taakkunannga 22-iinnaat tappiorannartunik suussuserseriaaseq (PCR) atorlugu misissuinerup Danmarkimilu Statens Serum Institutimi (SSI) tappiorannartut suussusersinialugit misissuinerup kingorna, TB-mik nappaateqartutut paasineqarput. Arfineq marlunni TB-mik nappaateqarneq NAA atorlugu misissuinermi (akissutaani nassaarfiunngitsuni), kingornali PCR atorlugu misissuinikkut imal. SSI-mi tappiorannartut suuneri paasiniaarlugit misissuinerup kingorna, paasineqarluni. Akerlianik 27-ini Nuummi NAA-atorlugu misissuinikkut paasineqarpoq, SSI-mili misissuinerit TB-mik nappaateqarnermut takussutissiinatik. Inunni tallimani NAA/PCR atorlugit misissuinerit/TB-ip tappiorannartuanik suussusersiniaanerit tamarmik nassaarfiunngikkaluit, nappaat TB suussusersineqarpoq

Nappaatip atugaanera

2024-imi nuna tamakkerlugu **innuttaasut 100.000-iuppata 109-it TB-mik nappaateqarput.**

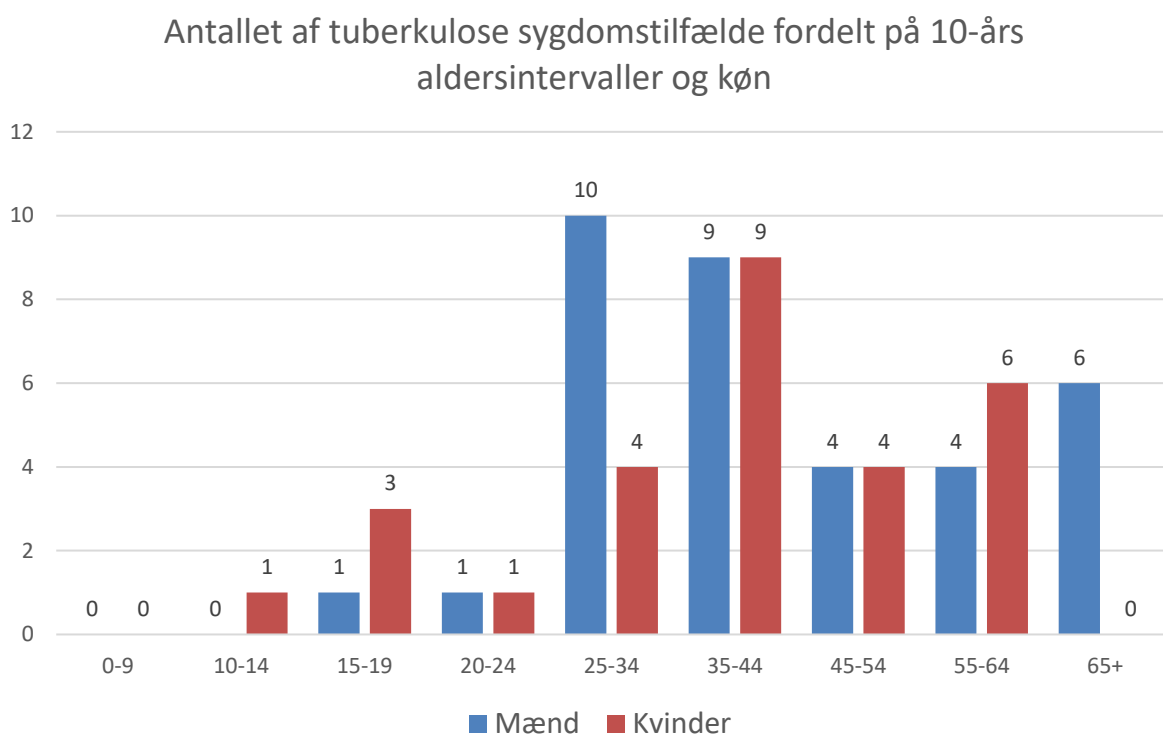
Peqqinnissaqarfik **Kujataani TB-mik nappaateqartut amerlanersaalluntik innuttaasut 100.000-iuppata 197-iupput**, Peqqinnissaqarfik **Sermersuumilu ikinnerpaallutik innuttaasut 100.000-iuppata 86-iullutik.** Sinerissami Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini allani TB-mik nappaateqartut kisitsisit taakku akornanniipput.



Takussutissiaq 2: 2024-imi sinerissami Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini nunalu tamakkerlugu TB-ip atugaanera. Peqqinnissaqarfiup sinerissami qitiusumik immikkoortuini innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaateqartut amerlassusaat (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissartarfik naapertorlugu 2024-imi ukiup qiteqqunnerani inuttussuseq tunngavigalugu).

Suiaassuseq ukiullu

Nappaatip suussusersineqarnerani TB-mik nappaateqartunik kisitsinerup, nappaateqartut amerlanerit 35-it 44-illu akornanni ukioqartut, takutippaa (TB-mik nappaateqartut ataatsimut katinnerisa 28%-ii). Arnat angutillu amerlaqatigiingajapput, angutit amerlanerullutik katillugit 35-iullutik (55%) arnallu 28-iullutik. Ukioqatigiiaani amerlanerusut taamatullu arnat angutillu agguataarneqarnerat 2023-imut sanilliullugit allaassuteqarput; TB-mik nappaateqartut 25-34-illu akornanni ukiulinni (quliullutik) kiisalu 55-it 64-illu akornanni ukiulinni (aqqaniliullutik) amerlanerullutik, TB-millu nappaateqartut ataatsimut katinneranni angutit amerlanerullutik (71%).



Takussutissiaq 3: TB-mik nappaateqartut nappaatip suussusersineqarnerani ukioqatigiiaanut suaassutsinullu agguataarneqarnerat.

2015-imiit 2024-imut TB-ip ineriartornera

Ukiut qulit ingerlanerini TB-mik nappaateqartunik naatsorsuinerup, Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini TB-mik nappaateqartut amerlassusaat, kiisalu innuttaasut 100.000-iuppata ineriartornerup assigiinngissutaat, takutipkaa. Nuna tamakkerlugu innuttaasut katillugit 100.000-iuppata 2024-imi 109-it TB-mik nappaateqarput.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Avannaa										
Nappaateqartut	3	3	4	5	7	5	4	9	3	11
Innuttaasut	10.695	10.734	10.785	10.607	10.730	10.907	10.914	10.944	11.022	11057
Nappaateqalersartut	28	28	37	47	65	46	37	82	27	99
Disko										
Nappaateqartut	6	7	4	3	8	19	5	15	7	7
Innuttaasut	6.505	6.507	6.473	6.522	6.538	6.343	6.278	6.159	6.056	5931
Nappaateqalersartut	92	108	62	46	122	300	80	244	116	118
Kujataa										
Nappaateqartut	22	12	19	9	15	11	6	8	8	12
Innuttaasut	6.928	6.766	6.702	6.573	6.427	6.458	6.363	6.261	6.184	6100
Nappaateqalersartut	318	177	283	137	233	170	94	128	129	196
Qeqqa										
Nappaateqartut	9	7	3	8	7	18	9	6	7	11
Innuttaasut	9.482	9.432	9.381	9.439	9.410	9.376	9.359	9.239	9.203	9169
Nappaateqalersartut	95	74	32	85	74	192	96	65	76	120
Sermersooq										
Nappaateqartut	31	27	26	24	26	21	10	22	20	21
Innuttaasut	22.369	22.631	22.725	22.788	23.039	23.211	23.674	23.994	24.333	24503
Nappaateqalersartut	139	119	114	105	113	90	42	92	82	85
Nuna tamakkerlugu										
Nappaateqartut	71	56	56	49	63	74	34	60	45	62
Innuttaasut	56.114	56186	56.172	56.023	56.225	56.367	56.653	56.661	56.865	56760
Nappaateqalersartut	127	100	100	87	112	131	60	106	79	109

Tabeli 2: Piffissap ingerlanerani nappaateqartut amerlassusaat innuttaasullu 100.000-iuppata nappaateqalersartut ukiup qiteqqunnerani innuttaasut amerlassusaat tunngavigalugu naatsorsorneqarnerat

Ilimanaammik immikkut misissueqqissaarnermi (takussutissiaq 4), Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini ineriartorneq nappaateqalersartullu qitiusumik immikkoortuini tamani assigiinngiaarnerat takuneqarsinnaavoq.



Takussutissiaq 4: Ukiut qulit ingerlanerini Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini ineriartorneq- ilimagisat titarninngorlugit takutinneqarnerat.

TB-mik tunillatsinneq

TB-ip tappiorannartuanik bakteriamik tunillatsittut 5%-it 10%-illu akornanniittut kisimik TB nappaatigilersarpaat. Bakteriali ukiuni qulikkaani timimi uninngasinnaasoq, TB-mik tunillatsinnermik taaneqartarpoq.

Inuit immikkut sanngiiffeqartut, TB-mik tunillatsissimasunut qanimut attaveqartut imal. TB-mik tunillatsinnissamut aarlerinartorsionerusutut naliliivigineqartut, tunillatsissimasumut ataasimut arlalinnulluunniit atassuteqartut imal. misissueriaaseq Inteferon Gamma Release Assay (IGRA) atorlugu nappaataat suussusersisat, nappatsaaliniarlugit nakorsarneqartarput.

Ukioqatigiiaat	IGRA	Qanimut atassuteqartut	TB-mut annertuallaamik akiuussutissinneqartut	Katillugit
0-4		6	1	7
5-9	1	1		2
10-14				0
15-19		1		1
20-24		1		1
25-34	1	3		4
35-44	3	3		6
45-54	3	2		5
55-64	1	5		6
65+	2			2
Katillugit	11	22	1	34

Tabeli 3: Tunillatsissimasumut qanimut attaveqarneq imal. misissueriaaseq IGRA tunngavigalugu tunillatsissimasutut paasisat nappaatsaliniarlugit nakorsarneqartut amerlassusaat. Katillugit amerlassusaat ukioqatigiiaanut nakorsartinnermullu patsisaasunut agguataarsimapput.

Isummorsorneq

Nappaammik suussusersiniaaneq

Tappiorannartunik suussuserseriaaseq PCR aamma NAAT, TB-mik nappaateqarnerup ilimanaateqarluarneranik uppersaanissamut tutsuiginartuupput, nunalu tamakkerlugu TB akiorniarlugu suliniutini nappaammik suussusersiniaanermi pitsaaliuinermilu WHO-mit innersuussutaallutik. Nunatsinni misissueriaatsit NAAT atornerqarput, najukkani IGRA aamma ammip ikiagut kapisinikkut misissuinerit atornerqarlutik, qisilli tamarmik atorsinnaasut PCR atorlugu amerlisillugillu misissugassanngorlugit, naggataagullu qinggullugit suussusersiniaavigisassanngorlugit, Danmarkimi SSI-mut nassiunneqartarlutik (4).

Nappaat TB, timip pisataanik amerlasuunik eqquisinnaavoq, sakiilluulli tuniluutianerpaanini pissutigalugu pingaarnepaavoq. 2024-imi nunatsinni TB-mik nappaateqalersimasut nutaat 63-it nalunaarneqarput, taakkunannga 75 %-it sakiilluummik nappaateqarlutik, taakkunannga 47-it tunillatserlaajupput qulillu nangeqqittuullutik (sakialluttut imal. sakiallullutillu puaat avataanni TB-mik nappaateqartut).

Inunni ataasiakkaani misissugassaq qinggullugu misissuinikkut, tunillaasinnaanerup aarlerinassusaa uppersarvinneqartarpoq, tappiorannartunilli bakterissanik amerliartortitsilluni misissuisarnej sap ak. arfineq pingasunik sivissuseqarsinnaasarmat, nakorsaaneq, NAAT/PCR kisiat tunngavigalugu imal. nalinginnaasumik misissuinermik, nappaammut ersiutinik imal. qingguartaalluni assilisanik tunngaveqarluni, TB-mik tunillatsissimasinnaanerup aarlerinaataa annertusoq naliliivigalugu, nakorsaaneq aallartinneqarajuppoq.

Nappaatip atugaanera

2024-imi nuna tamakkerlugu TB-mik nappaateqalersut 63-uupput, tassalu innuttaasut 100.000-iuppata 109-iullutik. Taakku 2023-imit, innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaateqartunut 79-iusunut sanilliullugit amerleriarput. 2024-imi TB-mik nappaateqalersut, Peqqinnissaqarfik Kujataani innuttaasut 100.000-iuppata 200-iut pallingajallutik, amerlanersaapput, tulliuvoq Peqqinnissaqarfik Qeqqa innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaateqalersut 120-iullutik. Peqqinnissaqarfik Sermersuumi TB-mik nappaateqalersut ikinnerpaallutik innuttaasut 100.000-iuppata 86-iupput.

Ukiut qulit ingerlanerini Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini ineriartorneq qiviassagaanni, TB-mik nappaateqalersartut Peqqinnissaqarfik Avannaani, Diskomi Qeqqanilu amerlisimasut, Peqqinnissaqarfimmi Sermersuumi Kujataanilu ikilisimasut takuneqarsinnaavoq. Malunnaateqarnerpaaq tassaavoq Peqqinnissaqarfik Diskomi TB-mik nappaateqartut amerleriarnertat. Tamanna 2020-imi aamma 2022-imi TB-mik nappaateqalersartut, nunatta sinneranut sanilliullugit, malunnaatilimmik amerleriarsimanerannik (2020-mi 300-it 2022-imilu 244-it), qitiusumillu immikkoortumi TB-mik nappaateqartut amerliartornerannik patsiseqarpoq.

Peqqinnissaqarfik Disko, 2024-imi nunatsinni TB-mik nappaateqalersartut amerlanersaasa pingajoralugu, innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaateqalersut 118-iupput. Akerlianik TB-mik nappaateqalersartut Peqqinnissaqarfik Kujataani malunnaateqarnerpaamik ikileriarput, 2020 sioqqullugu TB-mik nappaateqalersut amerlallutik (+200 2015-imi, 2017-imi 2019-milu), ataatsimut isigalugit ineriartorneq taama ingerlasimavoq. 2024-imi nuna tamakkerlugu TB-mik nappaateqalersartut Peqqinnissaqarfik Kujataani amerlanerpaagaluit, taama pisoqarpoq.

Europamut sanilliullugit nunatsinni TB-mik nappaateqalersartut amerlapput (2023-imi innuttaasut 100.000-iuppata 24-inut missingersuunneqarput). TB-mik nappaateqartut nunatsinni ikittungooreersut TB-mik nappaateqalersartut assigiinngissutaat annertuumik nikerarmat, Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuunik allanik assersuussinissaq ajornakusoorpoq. Tamatuma peqatigisaanik TB-mik nappaateqartut nakorsarneqarnissamat piomassusaat, Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuisa TB-mik nappaateqartunik sumiiffissinissamik ukkassinertat TB-millu pitsaaliuineq, TB-mik nappaateqartutut nalunaarsukkat amerlassusaannut tunngatillugu, annertuumik pingaaruteqarput.

Suiaassuseq ukiullu

TB-mik nappaatilinnit 63-init, amerlanerit 35-it 44-illu akornanni ukioqarput (28%). Taakkununga tulluupput 25-iniit 34-inut ukiullit (22%). TB-mik nappaateqartuni tamani angutit 55%-iupput. 2023-imi TB-mik nappaateqalersut amerlassusaannut sanilliutissagaanni, TB-mik nappaateqartuni ukioqatigiiat amerlanerit, kiisalu arnat angutillu agguataarsimanerat immikkooruteqarput, TB-mik nappaateqartuni 25-it 34-illu akornanni ukiulinni (22%) kiisalu 55-it 64-illu akornanni ukiulinni (24%) amerlanersaallutik, TB-millu nappaateqartuni angutit amerlanersaallutik (71%).

Ukioqatigiianni suaassutsinilu assigiinngitsuni TB-ip tuniluunnerani assigiinngissutsit, pissusilersornikkut inoqatinullu attaveqarnikkut assigiinngissuteqarnermik nassuiarneqarsinnaassapput. TB-mik tunillatsissinnaanermut aarlerinaatitut ilisimaneqartut tassaapput tupa, imigassaq inuussutissartaqarluannngitsunillu nerisaqarnek. Taakku angutit inuusunnerit (20-iniit 35-inut ukiullit) akornanni nalinginnaanerupput (5; 6), nalinginnaasumillu inuusuttut akornanni inunnut akulerusimanerunek tunillaassuinerulersitseqataasinnaavoq.

TB, Nunani Avannarlerni, utoqqaat qanga TB-atugaanerugallarmat tunillatsisimasut akornanni atuganeruvoq. Utoqqalinermi timip nappaatinut akiuussinnaasusaata sanngiillisimanerani tunillatsissimaneq taanna nappaatinguuttarpoq (7). 2024-imi 55-issileereersimasuni TB-mik

nappaateqartut amerlerialaarsimanagerat, utoqqalinerlut atattillugu timip nappaatinut akiuussinnaassusaata sanngiillinera nunatsinnissaq malugineqarsinnaavoq, nappaateqalersartut ukioqatigiiaanut agguataarneqarneranni, utoqqaat amerlanerunerat ilimanarsisitsisoq takuneqarsinnaavoq.

TB-ip ineriartornera

2023-imi nunarsuaq tamakkerlugu inuit 10,8 millionit missaat TB-mik tunillatsissimasutut missingersorneqarput, ukiorlu taanna inuit 1,25 millionit missaat TB-mik toqquteqarlutik. Nappaat TB nunarsuaq tamakkerlugu nappaataavoq, nunanili siuarsarniakkani innuttaasunut tunillatsittunut 80 %-it sinneqartunut annertunerujussuarmik sunniuteqarluni. Tunillatsittut amerlanersaani TB suli nappaatigilerneqanngilaq (7).

TB-mik nappaateqalersartut, innuttaasut 100.000-iuppata, 2023-imi 79-iniit 2024-imi 109-nut amerlilgaluit, 2015-imiit 2024-imut nuna tamakkerlugu TB-mik nappaateqalersartut agguaqatigiissillugit, innuttaasut 100.000-iuppata, 101-iupput. WHO naapertorlugu Europami TB-mik nappaateqalersartut, innuttaasut 100.000-iuppata – nunat akornanni agguataarnerat assigiinneqarluni, ukiumut 24-it missigaat (7). Taamaallit nunatsinni TB-mik nappaateqalersartut agguaqatigiissillugit Europami TB-mik nappaateqalersartunit amerlanerujussuupput.

Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini ataasiakkaani nunalu tamakkerlugu TB-mik nappaateqalersartut 2020-imiit 2021-imut ikileriarujussuarput, 2021-imiillu 2022-imut amerleriaqqillutik. 2021-imi TB-mik nappaateqartut ikileriarnerat Covid-19-ip tuniluutinninnissaanut iliuuseqarnermik, innuttaasut akornanni nappaatit allat tuniluunnerannut sunniuteqartumittaaq, patsiseqarsinnaassaaq. Tamatuma peqatigisaanik ikiunut allanut sanilliullugit, misissueriaatsit NAAT/PCR-atorlugit misissusinerit ikinnerusut ingerlanneqarmata, TB-mik nappaateqartut ilaat nappaataat suussusersineqanngitsoorput. 2021-imiit 2022-imut TB-mik nappaateqartut amerleriapiloornerat, Peqqinnissaqarfik Diskomi ilisimaneqartumik nuna tamakkerlugu TB-mik nappaatalersartut ataatsimut katinnerannut sunniuteqartumik, TB-ip tuniluutileraneramik patsiseqarunarpoq. Peqqinnissaqarfik Diskomi tuniluunneq iliuuseqarfigineqarmat ikileriapiloorput. Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini ataasiakkaani 2023-imiit 2024-imut ikilerialaarnerat imal. amerlerialaarnerat nalaatsornikkut allanngorarnermik, TB-mullu misissorneqartut amerlassusaannik patsiseqarsinnaassaaq. Ukiut qulit ingerlanerini (2015-imiit 2024-imut) (titarneq kipisaqattaartoq) nuna tamakkerlugu ataatsimut isigalugu TB-mik nappaateqalersartut ikiliartornerat takuneqarsinnaavoq.

Nuna tamakkerlugu TB-mik nappaateqalersartut ikililgaluit, TB-mik nappaateqalersartut Peqqinnissaqarfik Diskomi, Qeqqani Avannaanilu amerlipput. Taamaallaat Peqqinnissaqarfik Sermersuumi TB-mik nappaateqalersartut agguaqatigiissillugit ikinnerupput ikiliartorlutillu Peqqinnissaqarfiullu qitiusumik immikkoortuisa akornanni ikinnerpaallutik. Nappaatit tuniluuttut soorlu TB, inoqutigiinni amerlavallaani, imeqarnikkut, kuuffitsiut perusersarfitsigullu

periarfissaluttuni tuniluutianerusarput. Nuummi illoqarfinnilu allani annerusuni, illoqarfinnut minnerusunut nunaqarfinnullu sanilliullugit, inoqtigiit nalinginnaasumik ikinnerusarmata, Nuummi nappaat tunilusunnaanginnerussaaq. Nuuk Peqqinnissaqarfik Sermersuup annertunersarimmagu, Peqqinnissaqarfik Sermersuumi TB-mik nappaateqalersartut ikinnerunerannik tamanna kinguneqassaaq.

Nalunaarsueriaatsimik allannguinerit kisitsisinut sunniuteqarput. 2021-ip 2024-illu akornanni TB-mik tunillatserlaanik nangittunillu nalunaarsueriaatsinik arlaleriarluni allannguisoqarpoq. Nalunaarsueriaaseq pisoqaanerusoq avataaneersumik paasissutissiivilik 2021-imi atorunnaarneqarpoq, aaqqiissutaasorlu napparsimasut pillugit qarasaasiakkut nalunaarsuiffimmi Cosmic-imi nalunaarsueriaaseq 2024-imi aatsaat iluamik atuutilersinneqarluni. Nalunaarsuineri nikerarnerit taakku, nalunaarsukkat amerlassusaannut sunniuteqarluarsimasinnaammata, nappaateqartut sumiiffissineqarsinnaanissaat nakorsartinnerisalu malittarineqarsinnaanissaa ajornanginnerussammat, 2024-imissaaq amerlisimanerat takuneqarsinnaasimassaaq.

TB-mik tunillatsinneq

Nappaammik tunillatsissimasut kisitsisaatigineqangillat. Aaversinnerilli immikkut ittut IGRA (Interferon-gamma Release Assay) imal. ammip ikiagut kapitinnikkut TB-mut qisuariaateqarnermut misissueriaaseq (Mantoux) atorlugu TB mik tunillatsissimaneq ilimanaatilimmik suussuersineqarsinnaavoq. TB-milli tunillatsissimanermit nakorsartinneq aarlerinaateqangivissunngimmat, tunillatsissimanerat uppernarsisat tamakkerlugit nappaatsaaliniarlugit nakorsarnissaannut tunngavissaqangilaq. Taamaammat innuttaasut tamakkerlugit misissorneqarnissaat isumaqangilaq. Ilaatigut – pingaartumik meeqqani nappaateqartunilu, timip allagisaminut qisuariatarnanik naqisimannittunik nakorsagassani, pineqartup nappatsaaliniarlugu nakorsarneqarnissaa toqqarneqarsinnaavoq. Tunillatsittunut qanimut attaviusuni, TB-mik tunillatsissimanermit takussutissaqangitsuni, TB-milli napparsimalissagaanni annertuumik aarlerinartorsiortussani tamanna aamma tunngavissaasinnaavoq (1; 2; 8).

TB-mik tunillatsissimasut tunillaasinnaangillat, oqatigineqartutulli kingorna napparsimalersinnaallutik. Inuunerup ingerlanerani TB-mik tunillatsissimanermit napparsimalersinnaanermut aarlerinaataa 5%-it 10%-illu akornanniippoq.

2024-imi nappatsaaliniarnermut atatillugu inoorlaaq ataaseq annertuallaamik TB-mut akiuussuserneqarsimavoq.

Meeqqat minnerit utoqqaallu nappaatsaaliniarlugit nakorsarneqartut amerlanerupput. Utoqqaat oqatigineqareersutut TB-ip atugaanerunerata nalaani inuusimasut TB-mik tunillatsikkajunnerupput. Tamatuma saniatigut meeraaqqat nappatsaaliniarlugit nakorsarneqartut amerlanerungaatsiarnerat, meeraaqqat nappaammik peruluuteqarnerusinnaanerannik – nappatsaliillunilu nakorsaanermik sapigaqanginnerunerannik patsiseqarpoq. TB-mik tunillatsinneq meeqqani aaversinnikkut TB-

ip tappiorannartoqarneranut misissueriaaseq IGRA atorlugu suussusersiuminaappoq meeraaqqanilu peruluutaasinnaamat, tunillatsissimasumut qanimut attaviusutut, tunillatsinnissamut annertuumik aarlerinartorsiorpata, nappatsaaliiniarluni nakorsaanermik aallartitsinissaq tunngavissaqarpoq.

Najoqqutarisat

1. Statens Serum Institut - Tuberkulose. [Online] <https://www.ssi.dk/sygdomme-beredskab-og-forskning/sygdomsleksikon/t/tuberkulose>.

2. Sundhed.dk - Tuberkulose. [Online] <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/lunger/tilstande-og-sygdomme/infektioner/tuberkulose-lunger/>.

3. NUN.gl - Tuberkulose. [Online] <https://nun.gl/emner/borgere/tuberkulose>.

4. Organization, World Health. *WHO consolidated guidelines on tuberculosis: module 3: diagnosis: rapid diagnostics for tuberculosis detection*. 2021.

5. Griswold MG, Fullman N, Gakidou E et al. Alcohol use and burden for 195 countries and territories, 1990–2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *Lancet*. 2018, 392, s. 1015-1035.

6. Peer V, Schwartz N, Green MS. Gender differences in tuberculosis incidence rates – A pooled analysis of data from seven high-income countries by age group and time period. *Frontiers in Public Health*. 2023, 10, s. 1-15.

7. WHO - Tuberkulose. [Online] https://www.who.int/health-topics/tuberculosis#tab=tab_1.

8. Sundhed.dk - Latent tuberkulose. [Online] <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/infektioner/sygdomme/tuberkulose/tuberkulose-latent/>.